

**Repensant l'educació avui.
Compartim i construïm
el canvi educatiu**

SUMARI

1.	CONTEXT I MARC CONCEPTUAL	3
2.	IDEES CLAU VERS LA INNOVACIÓ EN EDUCACIÓ.....	5
3.	CONCLUSIONS I TENDÈNCIES DE FUTUR.....	9

1. CONTEXT I MARC CONCEPTUAL

En un món globalitzat on els avenços tecnocientífics acceleren els canvis laborals, socials i econòmics de les comunitats i les organitzacions humanes, i l'economia del coneixement ja ha assolit un espai propi (Powell i Snellman, 2004), l'educació es troba actualment al bell mig dels objectius d'innovació, tant en els seus plantejaments teòrics com en les propostes pedagògiques d'aplicació pràctica.

Repensar l'educació avui és una necessitat epistemològica que les universitats s'han pres seriosament, i una responsabilitat institucional que l'administració dels estats complexos ha assumit com a pròpia, en tots els espais de participació ciutadana.

En els darrers quinze anys, les propostes de la UNESCO per a l'educació del mil·lenni s'han consolidat des d'una detecció de necessitats ampla i consensuada, amb un recull de propostes que respecten la contextualització i posen en valor la presa de decisions contextualitzades i properes als ciutadans (UNESCO, 2000).

La **innovació de qualitat**, entesa com l'aplicació d'idees i de principis d'actuació que produeixen canvis planificats en els processos, i milloren els resultats de forma sostenible en el temps, esdevé una estratègia essencial per al desenvolupament de les xarxes socials del món local.

D'una banda, cal **construir un canvi educatiu de qualitat, eficient i sostenible**, que faci possible el relleu generacional i la continuïtat dels trets culturals de les generacions que ens han precedit en el desenvolupament de la comunitat.

1. CONTEXT I MARC CONCEPTUAL

De l'altra, es fa imprescindible un **plantejament inclusiu i ètic en la innovació educativa**, que asseguri l'equitat i la justícia social en els enfocaments, les accions experimentals, i la valoració dels resultats.

Qualitat i equitat són, doncs, dues línies estratègiques que sustenten la innovació i donen els valors de referència per crear experiències locals, xarxes d'interessos comuns, i tarannà social compromès amb la renovació de processos i la millora dels resultats en un territori.

En aquesta línia, les Administracions educatives i altres agents estan afavorint i impulsant programes, xarxes i iniciatives innovadores d'educació que volen donar resposta a les necessitats de canvi.

“En síntesi, aquesta aposta per la innovació com a instrument de transformació sistèmica i de millora estructural del sistema educatiu ha d'incloure, almenys, aquests requisits: una fonamentació pedagògica, evidències de millora del sistema, una imprescindible equitat i ha de ser global, compartida i acompanyada per les administracions i les entitats educatives.”

(Departament d'Ensenyament, 2017, pàgina 5).

2. IDEES CLAU VERS LA INNOVACIÓ EN EDUCACIÓ

L'educació ha estat, tradicionalment, una acció dels adults orientada a la preparació dels infants i joves per a la seva incorporació a la vida adulta, en cada un dels entorns i contextos de les diferents èpoques històriques. Des de la imitació, l'assessorament i l'acompanyament generalitzat a l'abast de tothom, fins a la instrucció sistemàtica i teòrica, exclusiva i elitista, fins i tot secreta, la humanitat ha desplegat un gran nombre d'estratègies i de tècniques explícites o implícites per educar el jovent.

L'escola, entesa com l'espai coherent d'instrucció per a una audiència seleccionada i homogeneïtzada, amb un objectiu d'aprenentatge comú, va ser una innovació en el seu moment. Nascuda sota la protecció dels monestirs i de les construccions fortificades que podien defensar els arxius de llibres i els seus copistes, la institució escolar s'ha anat consolidant al llarg de la història com l'entorn d'educació formal més eficient i universal, i ha gestionat els aprenentatges des de la relació exhaustiva de conceptes i continguts temàtics. Els ensenyaments escolàstics, d'origen monàstic i medieval, eren a l'arrel del currículum tradicional, pensats per transmetre a l'alumne un llistat o síl·labus de dades, que s'avaluaven per reproducció i repetició segons els models proporcionats durant la instrucció magistral. La repetició quedava justificada per la necessitat de recordar informació i de reproduir conceptes, en entorns on els llibres eren elements cars i escassos.

Més tard, amb la difusió de la impremta i l'arribada de les necessitats industrials generalitzades, la innovació va venir des de la incorporació de noves habilitats, com elements de canvi en els aprenentatges escolars. Els dominis curriculars es van focalitzar vers els procediments, per tal de garantir l'accés universal a pràctiques i processos necessaris en l'entrenament laboral requerit per a les fàbriques i als nous serveis urbans. A més de la lectoescriptura i del càlcul matemàtic, es van incorporar la tecnologia, l'esport o l'expressió plàstica, ampliant els continguts amb habilitats necessàries per proporcionar serveis més diversificats, professionalitzadors i específics.

2. IDEES CLAU VERS LA INNOVACIÓ EN EDUCACIÓ

En els darrers trenta anys, l'ampliació de continguts educatius que es tracten a l'escola mostra una clara tendència a incorporar aspectes actitudinals i conductuals, propis de la ciutadania activa i responsable (educació vial, educació per la pau), tot generant una institució escolar vinculada a la comunitat, i oberta al món social.

Aquest plantejament educatiu proposa el desenvolupament de competències per saber, saber fer, saber ser i saber estar (Delors, 1996), i potenciant un paradigma de valors més enllà dels continguts i dels procediments. Conceptes com "educació de persones adultes" o "formació continuada" tenen ara un espai propi, i donen sentit als currículums competencials que volen preparar l'alumnat per ser aprenents al llarg de la vida. Les tendències actuals de la innovació en educació amplien conceptes clau per afavorir situacions d'experimentació (diversitat d'espais, d'entorns, d'agrupaments i d'horaris d'aprenentatge), amb alternatives autogestionades (dins i fora dels centres escolars, i en educació formal i no formal) i en xarxes de participació plural, amb agents educatius molt diversos, organitzacions civils o de lleure, i institucions locals de proximitat. La formació docent, en aquest mar conceptual, requereix igualment col·laboració d'agents socials, universitats i entitats diverses, implicades en la gestió del coneixement i la difusió d'experiències organitzades d'aprenentatge (Gallon i Lorenzo, 2014).

Amb la creixent complexitat del món actual, les màquines controlen altres màquines en els processos industrials i sovint intervenen en la presa de decisions (Gallon i Lorenzo 2015). Les noves propostes educatives aporten un marc teòric nou, sustentat sobre les darreres aportacions de la neurociència i la recerca educativa contrastada, tot presentant els principis que identifiquen consensualment els processos innovadors en educació (Hannon, 2012).

2. IDEES CLAU VERS LA INNOVACIÓ EN EDUCACIÓ

Les activitats educatives d'aula, de centre o de xarxes d'entorn que s'identifiquen com innovadores tenen en comú els següents elements:

- L'alumnat és el centre de l'aprenentatge.
- L'aprenentatge és de naturalesa social.
- Les emocions són part integral de l'aprenentatge.
- L'aprenentatge ha de tenir en compte les diferències individuals.
- L'esforç de tot l'alumnat és clau per a l'aprenentatge.
- L'avaluació continuada afavoreix l'aprenentatge.
- Aprendre és construir connexions horitzontals.

En l'aplicació d'aquest enfocament, la innovació en educació s'ha d'entendre avui dia com un conjunt d'experiències consensuades, gestionades col·laboradorament des de diferents àmbits organitzatius, que tenen com a finalitat planificar les accions educatives en un territori, amb la col·laboració dels agents socials locals.

2. IDEES CLAU VERS LA INNOVACIÓ EN EDUCACIÓ

En el suport i l'assessorament a les **iniciatives d'innovació en xarxes de proximitat**, és aconsellable aprofundir en la funció dels agents implicats i en la formació dels referents municipals en aquest espai d'experimentació, amb continguts específics per tal de treballar des de la diversitat contextualitzada:

1. Conèixer els elements bàsics en processos d'innovació educativa.
2. Potenciar el treball en xarxa com a element indispensable per a la millora de la qualitat educativa.
3. Aprofundir en el lideratge compartit, element de millora del procés conjunt.
4. Transferir els coneixements apresos a la realitat local pròpia.

3. CONCLUSIONS I TENDÈNCIES DE FUTUR

La recerca sobre innovació educativa té el repte d'unificar criteris i d'identificar elements transferibles a altres entorns. La detecció d'evidències d'èxit es pot promoure en el territori a través de la recerca en acció, de la corresponsabilitat dels participants i del treball de camp en pràctica reflexiva. En tot cas, és essencial planificar el recull sistemàtic d'actuacions, la seva virtualització documental, i la difusió digital de les actuacions, per generar un ecosistema favorable: la innovació s'ha de fer, se n'ha de parlar, i s'ha de difondre per tal que es conegui i es reconegui com a valor compartit. Les tendències actuals posen en valor les xarxes personals de desenvolupament professionals (PLN, *personal learning networks*) com elements significatius en el creixement personal i laboral dels referents que col·laboren donant suport a les experiències innovadores del món local.

Les bones pràctiques que assoleixen els objectius específics de millora en un territori requereixen necessàriament l'adaptació de recursos i processos per a la seva transferibilitat.

Cal una abundància diversificada d'experiències per poder seleccionar els aspectes més reeixits i exitosos, amb el rigor que dona la comparació i el contrast de realitats. La rellevància de la innovació, la seva qualitat i transcendència estan estretament lligades a l'eficàcia i al compliment de les expectatives dels usuaris, de tal manera que seria impensable validar la innovació unilateralment, sense considerar els participants, els beneficiaris i els agents implicats. Actualment, els processos innovadors incorporen un lideratge distribuït que acompanya la detecció de necessitats, l'autoformació, i l'autogestió en la presa de decisions, tot creant comunitats d'interessos i d'aprenentatge organitzacional.

3. CONCLUSIONS I TENDÈNCIES DE FUTUR

L'avaluació dels resultats, més enllà del compliment dels elements planificats, és un dels reptes generalitzats de la innovació arreu del món, per tal de conèixer el grau d'impacte, les expectatives de continuïtat participativa, i la sostenibilitat dels resultats. Avaluar esdevé part del propi procés d'innovació, i s'entén com la garantia d'eficiència i eficàcia, atès que permet redirigir les actuacions, modular les propostes de millora, i regular els itineraris dels participants. En les tendències més avançades, la planificació de projectes específics per a la innovació s'enriqueix amb l'avaluació de la sostenibilitat i l'impacte continu, i la regulació perquè la seva millora sigui inclusiva i afavoreixi els més vulnerables del sistema.

La innovació no pot ser un model tancat d'actuació predefinida, sinó un espai compartit per elaboració de propostes vers horitzons dinàmics que facin possible un món millor per a tothom.

Referències documentals

- DELORS, J. (1996) "Los cuatro pilares de la educación" a *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión internacional sobre la educación para el siglo XXI*. Madrid: Santillana/UNESCO, pàgines 91-103. Disponible a: http://uom.uib.cat/digitalAssets/221/221918_9.pdf.
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (2017) *Marc de la innovació pedagògica a Catalunya*. Xtec. Disponible a: http://xtec.gencat.cat/web/.content/innovacio/marc_normatiu/documents/marc_dinnovacio_pedagogica.pdf.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2018) "EXT2018/0020 Repensant l'educació avui. Compartim i construïm el canvi educatiu", curs promogut per la Gerència de Serveis d'Educació, de la Diputació de Barcelona. Recinte de l'Escola Industrial. Dates del curs: 18/07/18; 20/07/18; 25/07/18. Formadora: Neus Lorenzo.
- GALLON, R.; LORENZO, N. (2014) "Higher education and Globalization", a Ribeiro, F.M.; Politis, Y.; Culum, B. (eds.) *New Voices in Higher Education Research and Scholarship*, Hershey, Pennsylvania USA: IGI Global, pàgines 114-147.
- (2015) "Tech Challenges: Surfing and Diving Deep", *whitepaper, The Transformation Society*. Ed. Adobe Technical Communications. Disponible a: http://www.adobe.com/content/dam/Adobe/en/products/technicalcommunicationsuite/techcomsuite-5/pdf/tech_challenges-surfing_and_diving_deep.pdf.
- HANNON, V. (2012) *Learning Futures, a contribution to the Innovative Learning Environment project* (OECD/CERI). Disponible a: <http://www.oecd.org/edu/ceri/Valerie%20Hannon.Learning%20Futures.pdf>.
- OCDE (2010) *The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice*. Versió catalana: (2012) *La naturalesa de l'aprenentatge*. Disponible a: <https://drive.google.com/file/d/0B3qR5geXlnZbUXpHTENnZU9wUW8/view>.

POWELL, W.W.; SNELLMAN, K. (2004) "The Knowledge Economy", *Ann. Rev. Sociol.* Vol. 30, pàgines 199-220. Stanford Univ. Robert Crown law Lib. on 06/01/06. Disponible a: https://scholar.harvard.edu/files/kaisa/files/powell_snellman.pdf.

UNESCO (2000) *Global Synthesis: Education for All. 2000 Assessment*. París: UNESCO. Disponible a: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001200/120058e.pdf>.

Autora

Neus Lorenzo

Professora a la UAB i responsable de programes d'experimentació plurilingüe en la inspecció d'educació a Barcelona

Data

05/07/2018

Coordinació

Oficina de Planificació Educativa

Gerència de Serveis d'Educació

Àrea de Cultura, Educació i Esports